

WŁADCY
BRANDENBURGII
I PRUS

6.09.2018

*Przemysław
Jaworski*
**WŁADCY
BRANDENBURGII
I PRUS**

Genealogia

2020

Książka ta zawiera genealogię i rysy biograficzne panujących w Marchii Brandenburskiej, Księstwie i Królestwie Pruskim oraz w Cesarstwie Niemieckim. Obejmuje okres od utworzenia Marchii Brandenburskiej w XI w. po kres monarchii w 1918.

Biogramy monarchów uszeregowano w porządku chronologicznym według dat obejmowania rządów. Każdy z nich rozpoczyna się od not biograficznych rodziców i rodzeństwa omawianego władcy, później zamieszczono informacje o bohaterze biogramu, jego małżonkach, progeniturze legalnej oraz dzieciach ze związków morganatycznych i pozamałżeńskich.

REGUŁY SUKCESJI I TYTULATURA

Marchia Brandenburska (Mark Brandenburg) była od momentu powstania lennem Rzeszy Niemieckiej (Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego, I Rzesza), dziedzicznym, tak jak wszystkie księstwa niemieckie, na zasadzie primogenitury męskiej (tzw. prawo salickie). Po wygaśnięciu męskiej linii panującej dynastii to władca Rzeszy – cesarz lub król rzymsko-niemiecki – wyznaczał kolejnego margrabiego. W połowie XIII w. ustalił się skład Kolegium Elektorskiego, czyli siedmiu książąt elektorów (*Kurfürsten*) uprawnionych do elekcji cesarza/króla; margrabia brandenburski należał do ich grona z tytułem arcykomornika (*Erzkämmerer*) Rzeszy; ów stan usankcjonowała w 1356 *Złota Bulla* cesarza Karola IV.

Władca Marchii posługiwał się tytułem margrabiego brandenburskiego (*Markgraf von Brandenburg*), a od połowy XV w. najczęściej określano go przy użyciu należnej mu godności elektorskiej – *elektorem brandenburskim (Kurfürst von Brandenburg)*. Urząd elektora i arcykomornika uległ kasacji po rozwiązaniu Świętego Cesarstwa w 1806.

Małżonka margrabiego nosiła tytuł *margrabiny (Markgräfin)*, zaś jego potomstwu, zrodzonemu z legalnie zawartych maria-

ży, przysługiwały tytuły: *margrabiego brandenburskiego/margrabianki brandenburskiej* (*Markgraf/Markgräfin von Brandenburg*). Począwszy od dzieci elektora Jerzego Wilhelma (zm. 1640) potomkom margrabiego brandenburskiego przysługiwał grzecznościowy tytuł *księcia/księżniczki* (*Prinz/Prinzessin*).

Bezpośrednie spadkobierca godności elektorskiej tytułowany był *kurpryncem* (*Kurprinz von Brandenburg*).

Z kolei *Księstwo Pruskie* (*Herzogtum Preußen*) było przez pierwsze stulecie swojego istnienia (1525–1657) lennem Rzeczypospolitej (znanym tu również jako *Prusy Książęce*), dziedzicznym na zasadzie progenitury męskiej. Oficjalnym tytułem panującego był „książę w Prusach”, *Herzog in Preußen*, a jego legalnie zrodzeni zstępni byli *księciem/księżniczką w Prusach* (*Herzog/Herzogin in Preußen*). Od 1618 z Marchią Brandenburską łączyła Księstwo Pruskie unia personalna. Z chwilą zawarcia przez Wielkiego Elektora i króla Jana II Kazimierza traktatów welawsko-bydgoskich (1657), książę pruski stał się władcą całkowicie suwerennym, co pozwoliło Hohenzollernom na początku XVIII w. na sięgnięcie po koronę królewską.

Królestwo Pruskie (*Königreich Preußen*) powstało w 1701, gdy elektor brandenburski koronował się na *króla w Prusach* (*König in Preußen*); takż tytuł nosili jego bezpośredni następcy, choć sama koronacja nie była praktykowana (dopełnili jej jedynie Fryderyk I oraz Wilhelm I). Po zajęciu w 1772 przez Fryderyka II należących do Polski Prus Królewskich oficjalnym tytułem monarchy stał się *król Prus* (*König von Preußen*). Królestwo Pruskie dziedziczone było na zasadzie primogenitury męskiej.

Bezpośredni sukcesor korony pruskiej nosił tytuł *kronprinca* (*Kronprinz*), jego małżonka była *kronprincessą* (*Kronprinzessin*). Przypuszczalnemu następcy tronu nadawano z reguły osobisty tytuł *księcia Prus* (*Prinz von Preußen*)

Potomkom królów w Prusach (1701–72), pochodzącym z legalnie zawartych małżeństw, przysługiwał tytuł *księcia/księżniczki w Prusach* (*Prinz/Prinzessin in Preußen*), przy czym w tytuluaturze imię sytuowano pomiędzy tytułem a określeniem „w Prusach”, np.: *książę Henryk w Prusach*. Od 1772 królewscy potomkowie nosili tytuły *księcia/księżniczki pruskiej* (*Prinz/Prinzessin von Preußen*), zaś w tytuluaturze imię poprzedzało tytuł np.: *Waldemar, książę pruski*.

W 1871 erygowano *Cesarstwo Niemieckie (Deutsches Kaiserreich)*, czyli II Rzeszę, którego władcą został król pruski. Przybrał on tytuł *cesarza niemieckiego (Deutscher Kaiser)*, nie „cesarza Niemiec”, który sugerowałby pruskie zwierzchnictwo nad wszystkimi państwami dawnego Świętego Cesarstwa, podczas gdy Cesarstwo Niemieckie obejmowało kraje zrzeszone wcześniej w Związku Północnoniemieckim. Następcy tronu cesarskiego przysługiwał także tytuł *kronprinca (Kronprinz)*.

Predykatem przysługującym członkom pruskiej rodziny królewskiej, zrodzonym w leganie zawartych małżeństwach, jest *Królewska Wysokość*, natomiast głowa rodu tytułowana jest *Cesarską i Królewską Wysokością*.

Potomkowie małżeństw morganatycznych oraz dzieci nieślubne nosiły osobne nazwiska oraz tytuły, które zostały opisane w tekście książki.

IMIONA I DATAcja

Celem zachowania przejrzystości imiona opisywanych osób spolszczono, zapis oryginalny pozostawiając jedynie w przypadku braku formy polskiej. W wypadku gdy dana osoba nosiła kilka imion, rozspacjowaniem oznaczono te używane na co dzień, np.: *Wilhelm Fryderyk Franciszek Józef Chrystian Olaf*. Wszystkie daty między 1583 a 1700 przedstawiono według kalendarza gregoriańskiego (nowy styl).

BERLIN

Rezydencją margrabiów-elektorów brandenburskich, a później królów pruskich i cesarzy niemieckich był od XVI w. zamek w Cölln (Kolonja nad Szprewą). Po wcieleniu tego miasta do sąsiedniego Berlina w 1709 zyskał on miano *zamku berlińskiego* i w ten sposób jest określany w książce.

Z przylegającej do zamku kolegiaty (katedry), od XVI w. miejsca pochówku elektorów i ich rodzin, wszystkie szczątki przeniesiono w 1750 do wzniesionej obok nowej świątyni, która swoją obecną formę zyskała po gruntownej przebudowie na początku XX stulecia – wszystkie owe kościoły opisywane będą w tekście jako *katedra berlińska*.

u. des Maj: u. Breder
u. des Rittmeisters u. Be
..... u. Zie
..... u. Zie
..... u. Kat

Ist solltet also diese ganze
Vater's Person und nicht re
samen Rittmeister der Comp
birey employant, und nicht
so in einem der Kaiser und
Lore werden. Ist ein

1739.

SPIS TREŚCI

I.

Askańczycy 10

II.

Wittelsbachowie
i Luksemburgowie 86

III.

Hohenzollernowie 122

IV.

Cesarze niemieccy 300

Bibliografia 340